

TIL O'QITISH DARSLARIDA NUTQIY KO'NIKMALARNI TIZIMLI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MUAMMOLARI

Ismailova Dildora Ziyadillayevna

SamDCHTI tayanch doktoranti

E-mail: dildora.ismailova@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezida til o'qitish darslarida nutqiy ko'nikmalarni tizimli rivojlantirishning pedagogik muammolari va ularning yechimi to'g'risida fikr yuritilgan. Unda muloqot jarayonida gapirish ko'nikmasini egallashdagi qiyinchiliklarning obyektiv va subyektiv sabablari tahlili va erishilgan natijalari borasida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: nutqiy ko'nikma, til to'siqlari, obyektiv, subyektiv, motivatsiya, shaxsiy yondashuv.

Hozirgi kunda ingliz tili muloqot va hamkorlik vositasi, bilim va tajriba almashishning muhim vositasi bo'lib xizmat qiladi. Har qanday chet tilini o'rganish jarayoni o'qish, yozish va tinglash kabi majburiy ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Gapirish ko'nikmasini egallashdagi qiyinchiliklar bir qator obyektiv va subyektiv sabablar bilan bog'liq.

Obyektiv sabablar deganda biz quyidagilarni tushunamiz:

Darslarning yetarli darajada moddiy-texnik jihatdan ta'minlanmaganligi, Ta'lim va metodik kompleksning gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida hal qilinishi kerak bo'lgan maqsad va vazifalarga mos kelmasligi, Talabalarning ko'p sonli bo'lishi, bu esa og'zaki muloqot uchun ajratilgan vaqtni kamaytiradi, O'qituvchining yetarli darajadagi malakaga ega emasligi.

Subyektiv sabablar quyidagilardan iborat: Talabaning psixologik va hissiy holati (o'ziga ishonchsizlik, past o'zini baholash, xatolardan qo'rqish va h.k.), Mintaqashunoslik, madaniyatshunoslik, tilshunoslik kabi fanlar bo'yicha bilimlarning yetarli emasligi, Cheklangan so'z boyligi va uni faol ravishda ishlata olmaslik [1].

Ingliz tili gapirish ko'nikmalarini o'rgatish jarayonida yuzaga keladigan barcha qiyinchiliklar "til to'siqlari" deb ataladi. Ushbu to'siqlarni yengib o'tish uchun o'qituvchidan yuqori darajadagi kompetensiya talab etiladi. Aniqroq aytganda: Darslarni puxta rejalashtirish va samarali tashkil etish; Talabalarning individual psixo-emotsional xususiyatlarini inobatga olish; Har bir talabani motivatsiya qilish va uning gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan guruhning jamoaviy qiziqishi; Darslarda ishonch va qo'llab-quvvatlash muhitini yaratish; Talabalarni muvaffaqiyatga erishishga undash [2].

Shu munosabat bilan, ingliz tili gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun qulay va zamonaviy usullarni yaratish dolzarb masala ekanligini tan olish zarur.

Shunday qilib, muloqot ko'nikmalarini, xususan, gapirish ko'nikmalarini o'rgatish turli sohalaridagi mutaxassislarni tayyorlash jarayonida oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili darslarining asosiy maqsadi sifatida belgilanishi lozim.

So'nggi o'n yillikda chet tillarini o'qitish metodikasida lingvistik kompetensiyaning leksik tarkibiy qismiga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu esa til tabiatining qayta ko'rib chiqilishi va unda leksik birliklarning o'rning qayta baholanishi bilan izohlanadi [3].

Ko'plab tadqiqotchilar gapirish ko'nikmasini har qanday chet tilini o'rganish jarayonida asosiy va eng muhim jihat deb hisoblaydilar. Chunki mazkur ko'nikma bo'lmasa, samarali nutqiy faoliyat va og'zaki muloqot amalga oshirilmaydi [4].

Til o‘qitish darslarida nutqiy ko‘nikmalarni tizimli rivojlantirish bo‘yicha pedagogik muammolarni hal qilish uchun quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilishi kerak:

1. Interfaol usullardan foydalanish (Juftlik va guruhli mashg‘ulotlar, rollar o‘ynash, munozara va debatlar, til o‘yinlari).

2. Darsdan tashqari mashg‘ulotlarni tashkil etish (Til klublari, chet tilli filmlar va audiomateriallardan foydalanish, ijtimoiy tarmoqlarda ingliz tilida faoliyat yuritish, chet ellik mehmonlar bilan uchrashuvlar).

3. Motivatsiyani oshirish va psixologik to‘siqlarni yengish (Talabalarning o‘ziga ishonchini oshirish, qo‘rquv va uyalish hissinini yengish, shaxsiy yondashuv).

4. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish (Onlayn platformalar va mobil ilovalar, sun‘iy intellekt vositalari, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari).

5. O‘qituvchilarning malakasini oshirish (O‘qituvchilar uchun trening va seminarlar tashkil etish, pedagogik innovatsiyalarni o‘rganish va qo‘llash, o‘qitish metodikasini takomillashtirish va samarali yondashuvlarni tatbiq etish).

Ushbu choralar yordamida til o‘qitish darslarida nutqiy ko‘nikmalar tizimli ravishda rivojlantiriladi va talabalar chet tilida muloqot qilishga osonroq o‘rganadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdo, I. B., & Breen, G. (2010). Teaching EFL to Jordanian students: New strategies for enhancing English acquisition in a distinct Middle Eastern student population. *Creative Education*, 1(1), 39-50. <https://doi.org/10.4236/ce.2010.11007>
2. Galskova, N. D. Theory of learning a foreign language. Language didactics and methods: study guide. Linguistic un-tov and fac. in. spring university ped. study plant / N.D. Galskova, N.I. Gez. – Moscow: Izdatelsky center "Akademiya", 2006. – 336 p.
3. Салиева З.И. Говорение и его роль в практическом овладении иностранным языком // Проблемы современного образования. – 2015. – №5.
4. Passov, E.I. Communicative method of teaching foreign language. – Moscow: Prosveshchenie, 1991. – 223 p. 4. Passov, E.I. The basis of methodical training in foreign language. – Moscow: Русский язык, 1977. – 213 p.